

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o vključevanju civilne družbe v vzhodno partnerstvo

(raziskovalno mnenje)

(2009/C 277/06)

Poročevalec: g. VOLEŠ

Milena VICENOVÁ, veleposlanica in stalna predstavnica Češke republike pri Evropski uniji, je v dopisu z dne 12. januarja 2009 Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosila za pripravo raziskovalnega mnenja o naslednji temi:

Vključevanje civilne družbe v vzhodno partnerstvo.

Strokovna skupina za zunanje odnose, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 16. aprila 2009. Poročevalec je bil g. VOLEŠ.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 453. plenarnem zasedanju 13. in 14. maja 2009 (seja z dne 13. maja) s 160 glasovi za, 15 glasovi proti in 18 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja in podpira predlog o oblikovanju vzhodnega partnerstva, ki je kakovostnejša oblika sodelovanja z vzhodnimi državami kot evropska sosedstva politika (ESP). To partnerstvo mora temeljiti na skupnih demokratičnih vrednotah in na spoštovanju človekovih pravic, med katere sodita tudi socialni in civilni dialog ter priznavanje pomembnosti vloge organizacij civilne družbe v demokratičnih družbah.

1.2 Program sodelovanja v okviru vzhodnega partnerstva mora zagotavljati konkretno pomoč partnerskim državam, zlasti zdaj, ko je njihovo gospodarstvo močno prizadela svetovna gospodarska kriza z resnimi družbenimi posledicami. Vzhodno partnerstvo bi moralo prispevati tudi h krepitvi institucij in mirnemu reševanju obstoječih konfliktov.

1.3 Vzhodno partnerstvo ne rešuje vprašanja prihodnjega pristopa nekaterih od teh držav k EU. Ko bodo partnerske države svojo sektorsko zakonodajo uspešno uskladile z evropsko, bi jim bilo treba omogočiti pridobitev posebnega statusa, ki bi jim enako kot državam članicam Evropskega gospodarskega prostora zagotavljal sodelovanje pri pripravi sektorskega pravnega reda Skupnosti, ne da bi pri tem imele pravico glasovanja.

1.4 Pri uresničevanju vzhodnega partnerstva bi morali upoštevati petletne izkušnje pri izvajanju evropske sosedstva politike, in sicer:

— je treba izboljšati sodelovanje med EU in partnerskimi državami pri pripravi ukrepov za izvajanje akcijskih načrtov na nacionalni ravni;

— civilna družba, vključno s socialnimi partnerji, mora sodelovati pri pripravi akcijskih načrtov in spremljanju izvajanja teh načrtov;

— pri sodelovanju na področju sektorskih vprašanj, ki se obravnavajo na podlagi sporazumov o partnerstvu in sodelovanju, bi morali obvezno upoštevati časovni razpored sej skupnih pododborov, pri spremljanju izvajanja sklepov s teh sej pa bi morala sodelovati tudi civilna družba;

— pogoje sodelovanja pri programih institucij in agencij Skupnosti bi bilo treba natančno opredeliti, da bi partnerske države spodbudili k uskladitvi njihove zakonodaje z ustrezno evropsko zakonodajo;

— civilna družba bi morala sodelovati pri izbiri vprašanj, ki se bodo obravnavala v okviru tematskih platform. Predvsem bi morali preučiti teme, kot so dobro upravljanje, pravna država, načela socialnega tržnega gospodarstva in njegova ureditev, socialni in civilni dialog, preseljevanje, varstvo pravic intelektualne lastnine, zanesljiva preskrba z energijo, izkoreninjenje revščine, ovire pri trgovanju, čezmejno sodelovanje, varstvo okolja, medosebni stiki itd.

1.5 Sodelovanje partnerskih držav v vzhodnem partnerstvu bi morali pogojevati z njihovo voljo in pripravljenostjo, da upoštevajo enake vrednote kot EU, spoštujejo človekove pravice in temeljne svoboščine ter razvijajo in podprejo socialni in civilni dialog. To se zlasti nanaša na Belorusijo.

1.6 Vzhodno partnerstvo ne sme povzročiti novih trenj v vzhodni Evropi, omogočiti pa mora sodelovanje tretjih držav na področjih, na katerih imajo enake interese kot EU in vzhodno partnerstvo. To so predvsem področje zanesljive preskrbe z energijo, preseljevanja, varstva okolja itd. Številne prednostne naloge vzhodnega partnerstva so tudi prednostne naloge strateškega partnerstva med EU in Rusijo. EESO predlaga, da v okviru foruma civilne družbe in tematskih platform tudi organizacije civilne družbe v Rusiji, Turčiji ter v drugih državah sodelujejo pri obravnavi vprašanj skupnega interesa.

1.7 Za doseg ciljev vzhodnega partnerstva je treba spodbujati mobilnost in stike med ljudmi. EESO predlaga omilitev vizumske ureditve za nekatere skupine državljanov partnerskih držav z namenom njihove postopne odprave, ko bo z vidika varnosti to za obe strani sprejemljivo.

1.8 EESO je pripravljen prispevati k uresnitvi vzhodnega partnerstva in podpreti civilno družbo v partnerskih državah. Prispeval bo tudi svoje izkušnje, pridobljene pri oblikovanju mrež organizirane civilne družbe v številnih državah in regijah, tudi v vzhodnih sosednjih državah. Evropsko komisijo in Svet poziva, da mu zaupata osrednjo vlogo pri vzpostavljanju foruma civilne družbe vzhodnega partnerstva. Forum bi tako postal fleksibilna in odprta mreža civilne družbe EU in držav vzhodnega partnerstva, ki bi se sestajal enkrat letno. Svoje dejavnosti bi opravljal s pomočjo delovnih skupin in ekip, ki bi obravnavale konkretne teme ter pripravile predloge o programih in projektih za uresničitev ciljev vzhodnega partnerstva. Z ustreznim financiranjem bi civilno družbo spodbudili k polnem in učinkovitem sodelovanju v tem forumu.

1.9 EESO bo na dvostranski ravni podprl oblikovanje struktur v partnerskih državah, da bi omogočili sodelovanje socialnih partnerjev in drugih organizacij civilne družbe pri posvetovanju na področju izvajanja dvostranskih programov, ki jih EU razvija s partnerskimi državami, vključno s pripravo nacionalnih načrtov za izvajanje programov, njihovo uporabo in spremljanjem doseženih rezultatov.

1.10 Da bi civilna družba lahko dobro opravila svojo nalogo, EESO Evropsko komisijo poziva k vključitvi organizacij civilne družbe v celoviti program razvoja institucij in v partnerske programe, ki se financirajo v okviru posebne proračunske postavke za evropski sosedski in partnerski instrument (ENPI).

1.11 EESO je pripravljen sodelovati z organizacijami civilne družbe v partnerskih državah pri vseh štirih tematskih platformah, saj obravnavajo vprašanja, s katerimi se Odbor dejavno ukvarja. V zvezi s temi vprašanji je pripravil številna mnenja in predložil veliko pripomb.

2. Uvod in vsebina predloga o oblikovanju vzhodnega partnerstva

2.1 Odbor je na zaprosilo češkega predsedstva pripravil raziskovalno mnenje o možnostih in načinih vključevanja civilne družbe v vzhodno partnerstvo na podlagi predloga, ki ga je Evropska komisija predložila v svojem sporočilu 3. decembra 2008 ⁽¹⁾.

2.2 Evropska sosedstva politika, ki so jo razvili po širitvi EU leta 2004, je izboljšala dvostranske odnose EU s sosednjimi državami na vzhodni meji ⁽²⁾ in dosegla številne uspehe pri krepitevi medsebojnih povezav. Vendar pa vseh pričakovanj ni izpolnila, zlasti v državah, ki imajo v zvezi z EU večje ambicije.

2.3 Poljska in Švedska sta v okviru zasedanja Sveta ministrov za splošne zadeve in zunanje odnose, ki je bilo 26. maja 2008, predlagali oblikovanje vzhodnega partnerstva, ki je kakovostnejša oblika sodelovanja od ESP. Predlog je podprlo češko predsedstvo, ki je to vprašanje uvrstilo med svoje prednostne naloge.

2.4 Evropska komisija je 3. decembra 2008 objavila sporočilo o vzhodnem partnerstvu. Svet je sporočilo sprejel na svojem marčevskem vrhu ⁽³⁾, vzhodno partnerstvo pa bo vzpostavljeno 7. maja 2009 v Pragi v okviru vrhunškega srečanja držav vzhodnega partnerstva.

2.5 Cilj vzhodnega partnerstva je bolje kot v preteklosti podpreti partnerske države v njihovih prizadevanjih za približevanje Uniji in jim nuditi vso potrebno pomoč pri izvajanju demokratičnih in tržno usmerjenih reform, uporabi načel pravne države, dobrega upravljanja, spoštovanja človekovih pravic, spoštovanja in varstva manjšin ter pri izvajanju načel tržnega gospodarstva in trajnostnega razvoja.

2.6 Vzhodno partnerstvo se bo izvajalo predvsem na dvostranski ravni s ciljem skleniti pridružitvene sporazume ⁽⁴⁾, pod pogojem, da partnerske države dosežejo napredek na področju demokracije, spoštovanja pravne države in človekovih pravic ⁽⁵⁾. V vseh pridružitvenih sporazumih bo predvideno oblikovanje obsežnega in celovitega območja proste trgovine.

⁽¹⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o vzhodnem partnerstvu, COM(2008) 823 konč., 3.12.2008.

⁽²⁾ Vzhodne partnerice (ali partnerske države), ki se obravnavajo v tem mnenju, so države vzhodne Evrope in južnega Kavkaza, vključene tudi v evropsko sosedstvo politiko. To so: Armenija, Azerbajdžan, Belorusija, Gruzija, Moldavija in Ukrajina.

⁽³⁾ Sklepi predsedstva Evropskega sveta v Bruslju, 19. in 20. marec 2009, 7880/09.

⁽⁴⁾ Trenutno že potekajo pogajanja o sklenitvi pridružitvenega sporazuma z Ukrajino, ki bi lahko služila kot model za druge partnerske države.

⁽⁵⁾ To se zlasti nanaša na Belorusijo, ki na tem področju ni dosegla zadovoljivega napredka.

2.7 Na večstranski ravni je predvidena vzpostavitev štirih platform, in sicer za: 1) demokracijo, dobro upravljanje in stabilnost; 2) gospodarsko povezovanje in skladnost s politikami EU; 3) zanesljivo preskrbo z energijo in 4) stike med ljudmi. V večstranskem okviru se bodo okrepile vezi med partnerskimi državami z možnostjo razvoja gospodarske skupnosti soseščine. Z **vodilnimi pobudami** ⁽⁶⁾ bi lahko dosegli konkreten napredek na področju večstranskega sodelovanja. Te dejavnosti bi financirale mednarodne finančne institucije, zasebni sektor in različni donatorji.

2.8 Voditelji držav in vlad EU in držav vzhodnega partnerstva se bodo sestali vsaki dve leti, ministri za zunanje zadeve vsako leto, visoki uradniki v okviru posamezne platforme in strokovnjaki v okviru delovnih skupin pa vsake pol leta.

2.9 Evropska komisija in Svet se zanašata na sodelovanje civilne družbe pri uresničevanju ciljev vzhodnega partnerstva in predlagata, da se vzpostavi forum civilne družbe za dialog z javnimi upravami. Komisija je Odbor regij in EESO pozvala k sodelovanju pri razpravah v okviru tematskih platform o demokraciji, dobrem upravljanju in stabilnosti ter stikih med ljudmi.

2.10 Finančna sredstva za vzhodno partnerstvo se bodo povečala s 450 milijonov EUR v proračunskem letu 2008 na 600 milijonov EUR v proračunskem letu 2013, zato bo treba dodatna sredstva zagotoviti iz proračuna za evropski sosedski in partnerski instrument.

3. Vzhodno partnerstvo kot instrument za boljše izvajanje evropske sosedске politike

3.1 EESO meni, da je vzhodno partnerstvo nov strateški okvir vzhodne dimenzije in ESP ter izraz solidarnosti s prebivalstvom vzhodne Evrope. Temeljiti mora na skupnih vrednotah, podpora človekovih pravic in temeljnih svoboščin, dobrem upravljanju in oblikovanju demokratične družbe, katere sestavni del je civilna družba. Vlade partnerskih držav bi lahko s svojo politično pripravljenostjo, da razvijejo dialog s civilno družbo in podprejo dialog med socialnimi partnerji, nakazale uporabo instrumentov in programov sodelovanja v okviru vzhodnega partnerstva.

⁽⁶⁾ Ki se na primer nanašajo na celosten program upravljanja meja, instrument za mala in srednje velika podjetja, podporo regionalnim trgov električne energije, energetska učinkovitost in na obnovljive vire energije, razvoj južnega energetskega koridorja ali na sodelovanje na področju preprečevanja naravnih nesreč.

3.2 Vse resnejša svetovna finančna in gospodarska kriza ogroža gospodarski razvoj in stabilnost vzhodnih sosed EU. Po mnenju EESO je treba program sodelovanja vzhodnega partnerstva in dodeljena finančna sredstva v okviru ENPI, namenjena dolgoročnim strukturnim reformam, usmerjati tako, da pomagajo vladam partnerskih držav pri stabilizaciji gospodarskih in socialnih razmer ter pri odpravi negativnih posledic krize za najbolj ogrožene skupine prebivalstva.

3.3 Cilj vzhodnega partnerstva je državam vzhodne Evrope pomagati pri modernizaciji v skladu s standardi EU, ne da bi jim neposredno ponudili možnost pristopa k EU, kar pa ne ovira ambicij posameznih držav glede prihodnjih odnosov z EU. Da bi partnerske države spodbudili k dejavnejšem izvajanju reform in standardov EU, EESO priporoča, da se tem državam omogoči pridobitev posebnega statusa, ko bodo pravni red Skupnosti prenesle v dogovorjene konkretne sektorje. Tako bi se lahko enako kot države Evropskega gospodarskega prostora ⁽⁷⁾ vključile v notranji trg, njihovi strokovnjaki bi lahko sodelovali pri programih institucij in agencij Skupnosti in pripravili novih zakonodajnih aktov Skupnosti, ne bi pa imele pravice glasovanja.

3.4 Vzhodno partnerstvo bi morali obravnavati kot instrument, s pomočjo katerega bo EU Azerbajdžanu in dolgoročneje Belorusiji omogočila izpolnitev pogojev za članstvo v STO. Glede na to, da so vse ostale države vzhodnega partnerstva že članice STO, je to ustrezen okvir za vzpostavitev večstranskega dialoga, ki se ne osredotoča samo na dvostransko liberalizacijo trgovine med EU in različnimi državami partnericami, ampak tudi na regionalno liberalizacijo trgovine med državami vzhodnega partnerstva. Prednostna naloga EU po vzpostavitvi partnerstva bi morala biti ustanovitev *sosedске gospodarske skupnosti* po vzoru EGP ⁽⁸⁾.

3.5 EESO priporoča, da se pri izvajanju politike vzhodnega partnerstva opiramo na izkušnje pri izvajanju ESP v obdobju 2004–2008 ⁽⁹⁾. Te izkušnje lahko povzamemo v naslednjih točkah:

3.5.1 S civilno družbo se je treba posvetovati pri prihodnjih pogajanjih o pridružitvenih sporazumih med EU in partnerskimi državami, zlasti o vlogi civilne družbe in možnosti ustanovitve (v okviru istih sporazumov) skupnih posvetovalnih odborov, ki bi jih sestavljali predstavniki civilne družbe partnerskih držav in držav članic EU.

⁽⁷⁾ Norveška, Lihtenštajn in Islandija.

⁽⁸⁾ COM(2008) 823 konč., str. 10.

⁽⁹⁾ Glej sklepe v okviru projekta, ki ga je izvedel raziskovalni center slovaškega združenja za zunanjo politiko ob podpori fundacije Friedrich-Ebert-Stiftung, objavljene v dokumentu z naslovom *The reform of the European Neighbourhood Politic Tools, Institutions and a Regional Dimension (Reforma instrumentov evropske sosedске politike: institucije in regionalna razsežnost)*, avtorji: Duleba, Najšlová, Benč in Bilčík, 2009.

3.5.2 Vlade partnerskih držav morajo v sodelovanju z Evropsko komisijo in drugimi zainteresiranimi stranmi (političnimi organi, socialnimi partnerji, civilno družbo, lokalnimi in regionalnimi oblastmi) načrtovati in izvesti prednostne naloge iz nacionalnih akcijskih načrtov, da bi izvajanje teh načrtov dobilo čim širšo podporo. Akcijski načrti morajo vsebovati ukrepe, ki civilni družbi omogočajo učinkovitejše sodelovanje pri posvetovanju, zlasti z zagotavljanjem prevodov evropskih dokumentov v jezike partnerskih držav.

3.5.3 Skupni pododbori, zadolženi za sodelovanje pri sektorskih zadevah in oblikovani na podlagi sporazumov o partnerstvu in sodelovanju, naj bi delovali kot mehanizem za razširjanje informacij in povratnih informacij v okviru ESP. Glede na to, da se sestajajo redko in neredno, to nalogo opravljajo le delno. Seje pododborov in njihov nadzor bi morali biti obvezni. Predstavniki institucionalnih platform, ki naj bi se predvidoma vzpostavile v okviru vzhodnega partnerstva (parlamentarno sodelovanje EuroNest, forum civilne družbe, lokalna in regionalna skupščina) bi morali nadzorovati delo pododborov in dejavnosti nacionalnih organov na področju izvajanja prednostnih nalog, opredeljenih v akcijskih načrtih. Ocena doseženega napredka bi morala temeljiti na jasnih, skupaj določenih, preglednih in merljivih referenčnih merilih, civilna družba pa bi morala imeti možnost sodelovanja pri opredeljevanju meril in spremljanju njihovega izvajanja.

3.5.4 V pobudi za vzhodno partnerstvo bi morali jasneje opredeliti sektorske instrumente. Treba je natančno opredeliti merila, ki bodo partnerskim državam omogočala sodelovanje v sektorskih programih ali v posebnih agencijah, da bi vse države poznale pogoje, ki jih morajo izpolniti, preden začnejo sodelovati v programih in agencijah Skupnosti.

3.5.5 Tematske platforme bi morale omogočati redno izmenjavo dobrih praks med EU, državami članicami in partnerskimi državami, da bi opredelili skupne večstranske projekte na ustreznih področjih. V okviru platform bi lahko razpravljali o naslednjih vprašanjih:

- načela pravne države;
- načela socialnega tržnega gospodarstva in njegovega zakonodajnega okvira;
- dobro upravljanje;
- boj proti korupciji in sivi ekonomiji;
- socialni problemi, vključno z enakostjo med spoloma;
- preseljevanje in medosebni stiki;
- spodbujanje socialnega in civilnega dialoga;
- odpravljanje trgovinskih ovir;

- varstvo pravic intelektualne lastnine;
- izkoreninjenje revščine;
- zanesljiva preskrba z energijo in energetska učinkovitost;
- spoštovanje standardov na področju varnosti živil;
- zaščita pred uvozom nevarnega blaga iz tretjih držav;
- varstvo okolja in javnega zdravja, zaščita živali in rastlin;
- čezmejno sodelovanje itd.

Organizacije civilne družbe, vključene v forum civilne družbe, morajo sodelovati pri izbiri tem in njihovi obravnavi. Da bi lahko prevzele to vlogo, jim je treba nameniti ustrezna finančna sredstva.

3.6 EESO meni, da se lahko partnerske države v vzhodno partnerstvo vključijo samo, če sprejmejo in v celoti zagotovijo spoštovanje skupnih vrednot, kot so človekove pravice in temeljne svoboščine, dobro upravljanje ter dialog z neodvisno civilno družbo in socialnimi partnerji. EESO opozarja, da se to nanaša predvsem na Belorusijo in njeno vključitev v vzhodno partnerstvo.

3.7 Po mnenju EESO je pomembno, da vzhodno partnerstvo ne povzroči novih razhajanj v vzhodni Evropi in ostane odprto za sodelovanje predstavnikov iz tretjih držav pri obravnavi vprašanj skupnega interesa. Številne prednostne naloge vzhodnega partnerstva so tudi naloge strateškega partnerstva med EU in Rusijo. Omenimo lahko zlasti dialog o varnosti preskrbe z energijo, o težavah na področju preseljevanja, o okolju ter drugih regionalnih in svetovnih problemih, pri katerem lahko konkretne rezultate dosežemo samo s sodelovanjem Rusije, Turčije ter predstavnikov iz držav Srednje Azije. EESO predlaga, da predstavniki civilne družbe iz omenjenih tretjih držav sodelujejo v razpravi o teh vprašanjih v okviru foruma civilne družbe in drugih platform.

3.8 Vzhodno partnerstvo bi moralo dopolnjevati pobudo za sinergijo Črnega morja. Ti pobudi imata različne cilje in ne uporabljata enakih instrumentov, vendar pa imata določena področja dejavnosti skupna. Treba je torej okrepiti usklajevanje pristopov, sprejetih v okviru teh pobud, da bi preprečili nepotrebno podvajanje določenih dejavnosti.

3.9 Za doseg ciljev vzhodnega partnerstva je treba spodbujati stike med ljudmi. Mobilnost je bistveni element v okviru dvostranskih in večstranskih odnosov. Da bi čim prej dosegli končni cilj, tj. odpravo vizumov za države vzhodnega partnerstva, je treba postopno omiliti vizumske ureditve za študente, poslovneže, ljudi, ki redno potujejo v države članice EU, in družinske člane, ter zmanjšati stroške za izdajo vizumov. Predhodno je treba s partnerskimi državami skleniti potrebne sporazume.

3.10 EESO predlaga organizacijo dialoga s partnerskimi državami, državami članicami, socialnimi partnerji in organizirano civilno družbo, da bi razpravljali o vprašanih v zvezi s trgovim delu, vključno z izpopolnjevanjem in mobilnostjo delavcev, ter o sprejetju skupnih ukrepov za boj proti nezakonitemu zaposlovanju in kršitvam pomembnih konvencij OZN.

4. Značilnosti organizacij civilne družbe v državah vzhodnega partnerstva

4.1 Čeprav je zgodovinsko, politično in socialno-ekonomsko ozadje šestih držav vzhodnega partnerstva različno, pa so si civilne družbe v teh državah zelo podobne zaradi enakega družbenega razvoja v obdobju Sovjetske zveze. Organizacije civilne družbe so bile namreč samo podaljšana roka komunistične stranke, ki je bila takrat na oblasti.

4.2 Razpad Sovjetske zveze je tem državam omogočil, da postanejo neodvisne, kar pa je povzročilo propad njihovega gospodarstva. Z gospodarskimi reformami naj bi centralno-plansko gospodarstvo preoblikovali v tržno gospodarstvo, vendar so bile reforme počasne in brez celovite vizije. Poleg tega sta položaj zaostrovala politična nestabilnost in boj za oblast. V vsaj štirih državah (Moldavija, Armenija, Azerbajdžan, Gruzija) se je položaj poslabšal zaradi oboroženih spopadov s sosednjimi državami ali regijami, ki so se želele odcepiti.

4.3 Kljub gospodarski rasti konec 90-ih let in po letu 2000 je položaj v teh državah še vedno nestabilen, kar dodatno zaostrojuje razmere v trenutni gospodarski krizi. Socialne razlike so velike, številni prebivalci se preživljajo z delom na črno ali pa so se odselili v tujino, da bi tam našli zaposlitev. Glavne ovire za modernizacijo in razvoj so še naprej birokracija, preveliko število predpisov in s tem povezana korupcija.

4.4 V vseh partnerskih državah se je področje dejavnosti civilne družbe v zadnjih letih postopno razširilo. Celo v Belorusiji je pod pritiskom EU in mednarodne javnosti opaziti delno izboljšanje. Evropska politika sosedstva s svojimi instrumenti in Mednarodna organizacija dela (MOD) prispevata k postopnemu uvajanju in institucionalizaciji socialnega dialoga v partnerskih državah. Te države še vedno ne spoštujejo predpisov Skupnosti v zvezi z neodvisnostjo sodstva, porazdelitvijo pristojnosti in odgovornosti med centralno oblastjo ter lokalnimi in regionalnimi oblastmi, pravilno razlago in spoštovanjem državljanskih pravic in svoboščin ter z neodvisnostjo medijev. Vlade prepočasi sprejemajo pluralizem v družbi, neodvisnost socialnih partnerjev in organizacij civilne družbe ter njihovo pravico do socialnega in civilnega dialoga, ki bi moral okrepiti celotno družbo.

4.5 EESO že pet let preučuje položaj civilne družbe v vseh partnerskih državah, zlasti v zvezi s pravico do združevanja, registracijo, davčnimi predpisi in postopki, svobodnim izražanjem

in izvajanjem tristranskih posvetovanj. Glede tega je v svojih mnenjih predložil številna priporočila ⁽¹⁰⁾.

4.6 Udeleženci konference o socialnem in civilnem dialogu v okviru pobud za sinergijo Črnega morja in vzhodno partnerstvo, ki jo bosta 2. in 3. marca 2009 skupaj organizirala EESO in MOD, so potrdili, da tristranski dialog teoretično obstaja v vseh partnerskih državah, vendar je v praksi še precej neučinkovit. Poleg tega še ni bilo mogoče začeti socialnega dialoga na regionalni ravni ali znotraj posameznih sektorjev. Vsi sodelujoči so poudarili, da je treba civilno družbo učinkovito vključiti v omenjeni regionalni pobudi.

4.7 Položaj različnih akterjev civilne družbe

4.7.1 Organizacije delodajalcev

V vseh partnerskih državah že obstajajo tradicionalni akterji (gospodarske zbornice ali združenja delodajalcev), ki zastopajo podjetnike in jim nudijo potrebne storitve. Zaradi trenutnih reform in vse večje potrebe delodajalcev, da skupaj sodelujejo v socialnem dialogu, so nastale organizacije delodajalcev, ki združujejo velika podjetja in poklicna združenja. Te organizacije se še vedno srečujejo s številnimi težavami, veliko organizacij ni dovolj reprezentativnih, so neenotne ali si so si med seboj konkurenčne. V nekaterih državah, zlasti v tistih, kjer javni sektor še vedno prevladuje v gospodarstvu, na primer v Belorusiji, Moldaviji in Azerbajdžanu, so te organizacije tesno povezane z oblastmi, kar jim preprečuje neodvisno kritiziranje vladne politike ali nasprotovanje tej politiki. To bistveno omejuje njihov interes in pripravljenost na sodelovanje v socialnem dialogu.

4.7.2 Sindikalne organizacije

4.7.2.1 V večini partnerskih držav so tradicionalni sindikati sovjetskega tipa začeli proces reforme in so bolj ali manj uspešno sprejeli načela demokracije, neodvisnosti in svobode, ki jih zagovarjajo mednarodna in evropska sindikalna gibanja. V Belorusiji in Ukrajini so bile ustanovljene nove sindikalne organizacije. Vendar pa načelo neodvisnosti delavskih organizacij še zdaleč ni na splošno upoštevano, kar dokazuje vmešavanje vlad v nekaterih državah, ki je predmet pritožb zaradi kršitev sindikalnih svoboščin, naslovljenih na MOD.

⁽¹⁰⁾ Mnenja EESO: Razširjena Evropa - soseščina: nov okvir za odnose s sosedi na jugu in vzhodu, UL C 80, 30.3.2004, str. 148; Civilna družba Belorusije, UL C 318, 23.12.2006, str. 123; Odnosi EU-Moldavija in vlogi civilne družbe, UL C 120, 16.5.2008, str. 89; EU in Ukrajina: nova dinamična vloga za civilno družbo, UL C 77, 31.3.2009, str. 157, Vzpostavitev mreže organizacij civilne družbe v črnomoški regiji, UL C 27, 3.2.2009, str. 144 in REX/241 – Vključevanje civilne družbe v izvajanje akcijskih načrtov evropske sosedne politike v državah južnega Kavkaza, poročevalec: g. Adamczyk, maj 2009, (mnenje še ni objavljeno v Uradnem listu).

4.7.2.2 Čeprav so vse partnerske države ratificirale glavne konvencije MOD, pa je konvencija o pravicah kolektivnega dogovarjanja in svobodnega združevanja pogosto predmet kršitev, predvsem na področju registracije in omejevanja pravice do stavke. V podjetjih so ogrožene temeljne pravice, vključno z opuščanjem članov sindikata.

4.7.2.3 Vendar pa je bil na splošno napredek dosežen, kar je sindikatom omogočilo, da so pozitivno vplivali na krepitev demokratskih procesov v partnerskih državah.

4.7.3 Nevladne organizacije

4.7.3.1 Število organizacij civilne družbe je znatno naraslo v vseh partnerskih državah. Dejavnosti teh organizacij so povezane zlasti z evropskim povezovanjem in socialnimi vprašanji, kot so preseljevanje, izobraževanje, zdravje, socialno gospodarstvo, boj proti revščini, varstvo okolja, človekove in državljanske pravice, boj proti korupciji, zaščita pravic potrošnikov ter zastopanje interesov kmetov in obrtnikov. Te organizacije pripadajo evropskim in mednarodnim mrežam ter so dejavno prispevale k zaščiti demokratičnih vrednot med ukrajinsko in gruzijsko revolucijo.

4.7.3.2 V vseh partnerskih državah se nevladne organizacije soočajo s številnimi težavami zaradi nezaupanja vlad do civilne družbe. Tako je zlasti v primeru, ko vlada ne more nadzorovati NVO in poskuša pravno omejiti njihovo neodvisno delovanje. Neodvisne nevladne organizacije imajo predvsem težave s financiranjem in morajo pomoč iskati v tujini. Pri tem so izpostavljene kritikam, da tuje interese postavljajo pred nacionalne. V številnih partnerskih državah obstajajo nevladne organizacije, ki so blizu vladi in imajo predstavnike v različnih forumih civilne družbe.

4.7.3.3 Položaj se vseeno postopno izboljšuje in vse bolj se priznava potreba po civilnem dialogu, predvsem na podlagi izmenjav informacij in izkušenj ter z uvedbo različnih mrež civilne družbe. V Ukrajini je bil dosežen znaten napredek v zvezi z dialogom med vlado in nevladnimi organizacijami, ki aktivno podpirajo evropsko povezovanje.

5. Vloga EESO v vzhodnem partnerstvu

5.1 EESO želi ohraniti svojo vlogo, da bi izboljšali položaj, zmogljivosti in razvoj regionalnih in nacionalnih mrež organizirane civilne družbe v partnerskih državah ter jim tako omogočili čim učinkovitejše sodelovanje v dvostranskih in večstranskih programih in instrumentih ter prispevali k uresničitvi ciljev vzhodnega partnerstva.

5.2 EESO je v zadnjih letih pridobil dragocene izkušnje na področju oblikovanja mrež civilne družbe na regionalni in nacionalni ravni, v državah Euromeda, v državah AKP, v karibskih državah, državah Srednje Amerike, v okviru Mercosurja, na Kitajskem, v Indiji in Braziliji. Poleg tega je Odbor evropski partner v skupnih posvetovalnih odborih, ustanovljenih na podlagi pridružitvenih sporazumov s Turčijo, Hrvaško in v prihodnje z Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo. EESO je s svojimi dejavnostmi prispeval h krepitvi civilne družbe v vseh omenjenih regijah in državah.

5.3 EESO je sklenil, da bo podoben pristop uporabil tudi pri odnosih z državami vzhodne Evrope in južnega Kavkaza. Leta 2004 je ustanovil skupino vzhodnih sosed, izvedel celovito analizo v zvezi s položajem in zmogljivostmi organizacij civilne družbe v partnerskih državah ter vzpostavil neposredne stike s temi organizacijami. Odbor je organiziral več dogodkov, med njimi tudi že omenjeno konferenco o socialnem in civilnem dialogu v okviru pobud za sinergijo Črnega morja in vzhodno partnerstvo.

5.4 EESO Evropsko komisijo in Svet poziva, da mu namenita osrednjo vlogo in tako zagotovita dejavno sodelovanje civilne družbe v institucionalni strukturi vzhodnega partnerstva. Pri vzpostavitvi foruma civilne družbe vzhodnega partnerstva bi lahko uporabili izkušnje in znanje, ki jih ima EESO na tem področju, ter uporabili njegove povezave s civilno družbo in socialnimi partnerji ter povezave v okviru nacionalnih in regionalnih mrež v partnerskih državah in EU. Forum civilne družbe vzhodnega partnerstva bi bilo treba vzpostaviti takoj po uradni predložitvi te pobude, in sicer v drugem polletju 2009.

5.5 Forum civilne družbe vzhodnega partnerstva bi moral biti operativen in fleksibilen. V njem bi morale sodelovati predstavnike, demokratične in neodvisne organizacije civilne družbe iz EU in partnerskih držav, v katerih bi bili zastopani delodajalci, delojemalci in druge nevladne organizacije, ki bi prinesli konkretno dodano vrednost k izvajanju te pobude. Forum civilne družbe bi se lahko sestajal najmanj enkrat letno, in sicer izmenično v EU in v eni od partnerskih držav. Oblikoval bi lahko delovne skupine in ekipe, ki bi v okviru četrte operativne ravni vzhodnega partnerstva, ki predvideva ustanovitev posebnih skupin, obravnavale kompleksna vprašanja (glej člen 3.5.5) ter pripravljale predloge in priporočila za predstavnike EU in vlade partnerskih držav. Za organizacijo in upravljanje bi poskrbel sekretariat v okviru EESO, za financiranje pa bi uporabili ustrezno proračunsko postavko za ENPI.

5.6 EESO bo še naprej podpiral oblikovanje struktur organizacij civilne družbe, ki v partnerskih državah povezujejo organizacije civilne družbe, vključno s socialnimi partnerji, da bi se lahko dejavno vključili v posvetovanje pri določanju skupnih prednostnih nalog v akcijskih načrtih ENPI, pri opredelitvi nujnih ukrepov na nacionalni ravni, pri spremljanju in pridobivanju povratnih informacij ter pri končni oceni doseženega napredka. Forum civilne družbe bi bil lahko ustrezna platforma za izmenjavo najboljših praks glede vloge civilne družbe v nacionalnih procesih odločanja in pri razvoju socialnega dialoga.

5.7 Ko bodo na podlagi pridružitvenih sporazumov ustanovljeni skupni posvetovalni odbori, ki povezujejo civilno družbo EU in partnerskih držav, bi tudi ti lahko sodelovali v tem procesu.

5.8 Da bi organizacije civilne družbe lahko dobro izvedle omejene zahtevne naloge, jih je treba podpreti in jim nuditi potrebno pomoč. Poleg tega EESO Komisijo poziva, da v celoviti program razvoja institucij poleg javne uprave vključi tudi organizacije

civilne družbe, ki bi lahko uporabile izkušnje podobnih organizacij v državah članicah EU v okviru programov partnerstva.

5.9 Evropska komisija je EESO povabila k sodelovanju v dveh tematskih platformah (demokracija, dobro upravljanje in stabilnost ter stiki med ljudmi). EESO je prepričan, da ima ustrezne zmogljivosti in izkušnje za sodelovanje tudi v preostalih dveh platformah (gospodarsko povezovanje in zanesljiva preskrba z energijo). Poleg tega priporoča, da bi v platformah sodelovala tudi civilna družba partnerskih držav in forum civilne družbe.

V Bruslju, 13. maja 2009

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI
